

UDK 800 : 800.85.001.11 : 808.62

Originalni znanstveni rad

Primljeno: 15. 10. 1985.

Dubravko ŠKILJAN
Filozofski fakultet, Zagreb

O DEFINICIJI JEZIKA I GOVORA

SAŽETAK

Saussureovska je dihotomija između jezika (*langue*) i govora (*parole*) gotovo aksiomatski prihvaćena pretpostavka svake suvremene strukturalistički orijentirane lingvistike, ali ona ipak i na teorijskom i na praktičkom planu, povlačeći oštru ontološku i hijerarhijski postavljenu granicu među ta dva fenomena, može izazivati nedoumice i probleme u znanosti o jeziku. Njih su vjerojatno najprije naslutili (a ponekad i eksplicirali) fonolozi i fonetičari, neprestano istražujući baš relacije između jezika i govora te ponekad smještajući njihovo razgraničenje bitno drugačije od de Saussurea. Iz sasvim drugog aspekta, ali nerijetko sa sličnim rezultatima, ta je dihotomija danas objekt kritičke analize čitava niza poststrukturalističkih lingvista koji pokušavaju dokinuti neka ograničenja što ih je strukturalizam sam sebi postavio. Iz kreativne suradnje fonologa i fonetičara s poststrukturalističkom lingvistikom mogla bi izrasti nova usmjerenja u izučavanju jezične djelatnosti, više nego do sada okrenuta čovjeku i njegovu odnosu prema vlastitom jeziku.

Premda je razlikovanje jezika od govora unutar cjeline jezične djelatnosti (u smislu de Saussureovih termina *langue*, *parole* i *langage*) gotovo aksiomatski ugrađeno u svaku suvremenu strukturalistički orijentiranu lingvističku teoriju, a prihvaćaju ga, ponekad doista uz značajne pomake, i mnogi nestrukturalistički istraživači jezičnog fenomena, ipak interpretacije i primjene tog razlikovanja nisu nipošto tako jedinstvene kako bi to moglo proizlaziti iz njihova aksiomatskog karaktera.

Ta raznovrsnost u tumačenju odnosa između jezika i govora, pa i u njihovu definiranju (raznovrsnost koje ubrzo postaje svjestan svatko tko, makar i s nelingvističkih pozicija, zađe ispod površine lingvističkih teorijskih tekstova) djelomično je svakako uvjetovana i izvjesnom nesigurnošću samog Ferdinanda de Saussurea u preciziranju temeljnog kriterija prve od njegovih znamenitih dihotomija u *Kursu opće lingvistike*. Naime, ženevski lingvist s jedne strane tvrdi da odvajajući rizik od govora razdvajamo društveno od individualnog, a s druge strane smatra da se na taj način delimitira ono što je bitno, inherentno samom sistemu, od onoga što je nebitno i akcidentalno. Zanimljivo je da je na neprimjenljivost (ili barem na nepotpunu primjenljivost) prvog kriterija već prilično davno upozorila sociolingvistika, ali usprkos tome još se i danas nerijetko baš ta dinstinkcija smatra najrelevantnijom.

Riječ je, dakako, o »saussureovskom paradoksu«: pretpostavljati kako je govor samo individualan znači zanemarivati činjenicu da se baš taj aspekt jezične djelatnosti pojavljuje u konkretnim komunikacijskim procesima te da on eminentno predstavlja ljudsku socijalnu interakciju s pomoću koje se društvene grupe održavaju i podržavaju. Isto tako, kad se kaže da je jezik jedino kolektivan i socijalan, negira se činjenica da je apstrakcija jezičnog sustava psihološka realnost u svakom individualnom govorniku. Prema tome, ispravnije je reći da su i jezik i govor istovremeno i društveni i individualni fenomeni, što je, uostalom, u skladu s pretpostavkom prema kojoj se socijalni makrokozam uvijek projicira u individualnom mikrokozmu, ali bez njega ne može postojati. Ipak, pri tome ne treba zaboraviti da govor doista jest čin pojedinačnog govornika utoliko ukoliko se realizacija jezičnog sustava javlja uvijek samo kao ostvarenje pojedinog ljudskog organizma i njegovih organa.

Razlika između esencijalnog i akcidentalnog, na osnovi de Saussureovih riječi o isključivo psihičkom karakteru jezika i psihofizikalnoj utemeljenosti govora te o tome kako je jezik čista forma, a ne supstancija, danas se u strukturalističkoj lingvistici najčešće interpretira kao razlika između apstraktnog i materijalnog, pa je prema saussureovski intoniranim definicijama jezik apstraktan sistem znakova, a govor njegova konkretna, fizikalno izmjerljiva realizacija u materiji: jezik raspoznavamo kao organizaciju govora. Neposredna je posljedica tako definiranog razgraničenja i to da se svaka realizacija jezičnog sistema u materiji mora smatrati govorom, pa on ne obuhvaća samo izgovorenu, živu riječ, dakle ostvarenje u zvučnim valovima, nego i pisanje, pa i bilo koju drugu materijaliziranu formu (npr. s pomoću Morseovih signala ili pomorskih zastavica). Tu kon-

sekvenciju nisu spremni dokraja prihvatiti svi lingvisti, to više što ona može stvoriti ne samo terminološku nego i pojmovnu zbrku (na primjer, strogo gledano, i pisac pisma postaje *govornik*, a njegov čitalac — *slušalac*). No, ako se izrazi *jezik* i *govor* (pa onda i govornik i slušalac i svi ostali njima bliski izričaji) shvate kao čvrsto definirani *termini technici* i kao dio znanstvene, dakle i metajezične terminologije, tada dakako nije — kao ni u drugim naukama — nužno da se opseg plana njihova sadržaja podudara s takvim opsegom u svakodnevnoj jezičnoj upotrebi.

Ipak, strukturalistička definicija jezika i govora, njihovo smještanje na dvije različite ontološke razine i uspostavljanje hijerarhijskog odnosa među njima, odnosa u kojem je jezik nesumnjivo na izvjestan način nadređen govoru (pa nije nimalo slučajno što se sam de Saussure opredjeljuje isključivo za lingvistiku jezika) — sve je to pred istraživače jezika postavilo mnogobrojne i teorijske i praktičke probleme.

Premda de Saussure zacijelo sasvim ispravno upozorava na to da je apstraktni (u formulaciji ženevskog lingvista »psihički«) realitet jezika jednako tako stvaran i jednako instinski prisutan u ljudskom životu kao i fizički realitet govora, ipak je nesumnjivo da se do apstrakcije jezičnog sistema ne može doći drugačije nego kroz govor i s pomoću govora, tako da su u svakom praktičnom i primijenjenom izučavanju, makar ono bilo najizrazitije strukturalistički orijentirano, jezik i govor usko isprepleteni. Uz to se uvijek — posebno naglašeno u nekim naizgled marginalnim slučajevima, kao što je namjerno ili nenamjerno odstupanje od jeziku inherentne norme — postavlja pitanje je li *sve* što se pojavljuje u govoru ujedno i realizacija jezika ili u govornom aktu postoji i nešto što nadilazi granice jezičnog sistema (ne upuštajući se ovdje u razmatranje problema što za govor znači »sve«). Drugim riječima, lingvistika koja ne želi ostati na razini puke »lingvističke metafizike« (a strukturalistička lingvistika, promatrana u cjelini, sasvim sigurno ima potpuno suprotne tendencije) ne može zaobići činjenicu govora čak ni onda kad u žarište svojih razmatranja stavi jedino jezik.

No, ako i pretpostavimo — kao što to većina strukturalistički orijentiranih lingvista i čini — da je, zanemarimo li marginalne pojave, u praksi granica između jezika i govora, baš zbog njihove različite ontološke utemeljenosti, dovoljno jasna da bi bila i operativna, ostaju ipak brojni teorijski problemi s kojima se lingvistika danas relativno nerado suočava. Kako moderni kritičari strukturalizma u nauci o jeziku najviše govore o aporijama koje proistječu iz saussureovskih postulata i njihovih kasnijih interpretacija, ovdje će biti dovoljno nabrojati samo neke od tih problema, bez opsežnijih razjašnjenja. Tako, na primjer, usprkos de Saussureovim vrlo inspirativnim i — čini mi se — nikada do kraja pročitanim natuknicama o istovremenoj promjenljivosti i nepromjenljivosti jezičnog znaka (natuknica u kojima lingvist iz Ženeve svakako naslućuje dijalektiku relacije između jezika i govora), ako u duhu ortodoksnog strukturalizma smatramo da u govoru nema ničega što se već nije nalazilo u jezičnom sistemu, ostaje sasvim nejasno kako se jezici mijenjaju i na koji je način nastala jezična raznolikost. U sklopu vlastitih ishodišnih postavki i ovaj put potpuno u skladu s de Saussureovim gledištima, strukturalistima je

blisko esejsko tumačenje odnosa između dijakronijskog i sinkronijskog aspekta jezika, tumačenje u kojem se dijakronija ukazuje kao niz sastavljen od statičkih i nepromjenljivih sinkronijskih točaka, pa se tako zapravo sam u sebi dokida i ne postoji. Isto tako, budući da se zbiljski kontakt između jezične djelatnosti i izvanjezičnih fenomena događa uvijek u govoru, strukturalistička lingvistika nužno odustaje bilo od kakve stvarne njegove interpretacije, a semantičku strukturu jezika — ako se njome uopće bavi — u najboljem slučaju identificira s apstraktnim logičkim strukturama. I napokon, iako su eksplicitno proklamirali društvenu dimenziju jezika, strukturalisti joj praktički nikada ne pristupaju u konkretnom društvenom i povijesnom kontekstu, jer isključujući govor kao nebitan iz svog promatranja, oni ujedno moraju isključiti i govornika, a to znači i realnog čovjeka s njegovim realnim socijalnim i historijskim determinantama.

Ukratko, iz razloga koji su duboko ugrađeni u same temeljne aksiome njezine teorije, strukturalistička znanost o jeziku, izrasla u domeni omeđenoj de Saussureovim dihotomijama, ograničava se u prvom redu na izučavanje statičkog i sinkronijskog aspekta plana izraza jezičnog sistema. Usprkos tome što ovakvu sužavanju područja lingvističkog interesa mnogo pridonosi i definicija jezika i govora, i premda se ne bi moglo reći da lingvisti nisu svjesni i teorijskih i praktičkih problema koji odatle proizlaze, ipak je — u širokim tokovima što ih danas među lingvističkim školama zauzimaju strukturalistička strujanja — saussureovska interpretacija odnosa između jezika i govora gotovo općenito prihvaćena, a nauka o jeziku, gotovo bez izuzetaka, konstituira se kao lingvistika jezika.

Tako Louis Hjelmslev, najdosljedniji od svih lingvista na de Saussureovu tragu, dihotomiju između jezika i govora čak zamjenjuje razlikovanjem jezične sheme i jezičnog ususa te smatra da je hijerarhijska struktura jezičnog uzusa u odnosu prema jezičnoj shemi eksternog karaktera, pa da i ne pripada lingvistici nego drugim znanostima. Andre Martinet sasvim izričito kaže da »govor samo konkretizira organizaciju jezika« i da lingvistika govora nasuprot lingvistici jezika ne može postojati, jer u govoru nema ničeg lingvistički relevantnog što već ne bi bilo u jeziku. Pa i Chomsky, uvodeći distinkciju između poznavanja jezika (kompetencije) i njegove upotrebe (performanse), distinkciju koja u principu odgovara saussureovskoj dihotomiji, ali i jeziku kao sistemu pridodaje aktivnu (no idealiziranu) komponentu u liku govornika ili slušaoca, razmatra jedino pitanje lingvistike kompetencije, pretpostavljajući doduše da bi se lingvistika performanse od nje donekle razlikovala, ali očito ne smatrajući tu razliku bitnom.

Zanimljivo je da su prvi direktni de Saussureovi nasljednici, pripadnici ženevske škole i priređivači *Kursa* (Bally, Sécheyaye, Frei) — za koje strukturalizam, tada *ante litteram*, još nije bio pogled na svijet nego samo moćan metodološki pristup — u želji da ispune prazninu što ju je, po njihovu mišljenju, ostavio veliki učitelj, težili za tim da stvore baš lingvistiku govora, no ona se, u krajnjoj konsekvenciji, transformirala u vrlo inspirativnu i danas možda donekle nepravedno zapostavljenu stilistiku.

Od središnjih škola koje su proizašle iz de Saussureova učenja samo su pripadnici Praškog lingvističkog kruga pokušali, i to zapravo tek implicitno, donekle redefinirati saussureovska određenja relacije između jezika i govora, i taj su svoj odmak — treba to naglasiti — platili izvjesnom teorijskom nekonzekventnošću vlastitih postavki. Naime, i kod Trubeckog i kod Jakobsona vidljiv je s jedne strane napor da se distinkcija između jezika i govora strogo održi kao distinkcija između apstraktnog i materijalnog (i na tome se zasniva utemeljenje fonologije kod Trubeckog), a s druge strane teško je ne uočiti da se osnovne jedinice (fonemi kod Trubeckog i, još više, distinktivna obilježja kod Jakobsona), premda nesumnjivo pripadaju jeziku, definiraju s pomoću svojih akustičkih ili artikulacijskih, dakle fizikalnih i, dakako, govornih karakteristika. Ova je pojava to interesantnija što je, zahvaljujući pražanima, jedino na fonetsko-fonološkoj razini de Saussureovo dijeljenje govora od jezika doživjelo punu i konsekventnu primjenu (ni na morfološkom, ni na sintaktičkom, a najmanje na semantičkom nivou, ta dihotomija nema praktički nikakve aplikacije u lingvistici, budući da je uvijek riječ o lingvistici jezika), i baš je ta prva i jedina primjena — makar indirektno i protiv volje svojih »izumitelja« — upozorila na slabosti fundamentalne pretpostavke koje su, u krajnjoj liniji, inherentne samoj strukturalističkoj formuliranoj teoriji.

Naime, i fonetičari i fonolozi više-manje oduvijek su svjesni da se ni fonemi ni glasovi ne mogu opisivati jedni bez drugih, te da odnos među njima nije jednosmjerna determinacija glasa fonemom, nego da se radi o nekoj vrsti dvosmjerne međuzavisnosti. Kako će se ta međuzavisnost u ontološkom smislu objašnjavati, varira od učenja do učenja, a nije rijedak slučaj da se ona nikako ne tumači, nego se jednostavno prešutno pretpostavlja. Na svaki način već sama mogućnost da i glasovi u nekom obliku utječu na foneme i fonološke sisteme u protivurječnosti je sa saussureovskom koncepcijom jezika i govora, i može se zacijelo reći da je domena fonologije i fonetike, i kad je fundirana u strukturalističkoj lingvistici, prva u kojoj se implicitno javlja otpor prema definiciji i delimitaciji jezika i govora. Grubo i donekle metaforički govoreći, taj bi se otpor mogao podijeliti na »pasivne« i »aktivne« oblike. »Pasivno« se de Saussureovoj dihotomiji (ili bolje rečeno: svim njezinim posljedicama) suprotstavljaju oni istraživači koji je na teorijskoj razini potpuno ili uz neznatne izmjene prihvaćaju, a u praktičnom radu izvode fonološki nivo izravno iz fizikalnih karakteristika glasova, bilo u njihovu akustičkom, artikulacijskom ili psihoakustičkom obliku, ili u nekoj od mogućih kombinacija tih parametara. Sve realno primjenljive fonološke teorije, koliko god u metodološkom pristupu bile strukturalističke, od Trubeckog do generativne fonologije, postupaju na taj način.

»Aktivan« otpor de Saussureovim i saussureovskim stajalištima, izraženiji možda kod fonetičara nego kod fonologa (ako takva distinkcija danas još ima mnogo smisla), sastoji se u jasnom odbacivanju dihotomije između jezika i govora u njezinoj izvorno strukturalističkoj formulaciji, ali najčešće — što je osobito zanimljivo — uz zadržavanje njezina teorijskog ishodišta. Ovdje se, naime, obično ne preispituje opravdanost i praktička utemeljenost razdvajanja jezika i govora, i ne usmjerava se, dakle, oštrica kritike prema osnovama strukturalističkog pristupa, nego se zapravo

— mislim — premješta točka reza među dvama aspektima jezične djelatnosti. Premda bi to premještanje moglo imati vrlo duboke epistemološke posljedice, koje bi zadirale u samu bit strukturalizma u lingvistici, ono se najčešće ne eksplicira. U tim se interpretacijama pojam govora, u odnosu prema saussureovskom određenju, s jedne strane suzuje, a s druge proširuje. U načelu se polazi od toga da je »govoreni govor«, živa riječ ostvarena u zvučnim valovima, primarna legitimna konkretizacija jezičnog sistema, a da su sve druge njegove materijalizacije, posebno pisanje, sekundarne i izvedene iz žive riječi (što je, uostalom, gledano iz historijske pa i pragmatičke perspektive nesumnjivo tačno), pa da zbog toga jedino verbalna realizacija jezika zaslužuje da se naziva govorom (time se termin vraća, uglavnom, na mjesto što ga riječ »govor« ima u svakodnevnoj upotrebi jezika). No, i u ovako »suženu« govoru — kao što zastupnici tih stajališta nerijetko ispravno primjećuju — i oko njega, ako se tako može reći, pojavljuje se niz fenomena koji nadilaze pravila jezičnog sistema i za nj relevantnu organizaciju govornog iskaza: od onih koji se kao fizikalne specifičnosti vezane za pojedinog govornika reflektiraju u činu govorenja (visina, boja glasa, tempo itd.) do onih koji taj čin prate (geste, grimase, mimika itd.). Budući da ti fenomeni direktno sudjeluju u govornoj komunikaciji, nema nikakva razloga da se oni — prema mišljenju tih znanstvenika — ne smatraju integralnim dijelom govora. Na taj način govor daleko zadire u područje koje se inače pripisuje semiologiji, a njegov opseg postaje obuhvatniji od opsega jezika: u krajnjoj potencijalnoj konsekvenciji takva stava fonetika nije, kako se to lingvistima čini, jedna od lingvističkih disciplina, nego je znanost o jeziku dio opće fonetike. Štoviše, kako je jezik samo jedan od podsistema u govoru, struktura govora bila bi nadređena strukturi jezika, pa su i govorne jedinice bitnije od jezičnih: zato se ponekad i u literaturi može pronaći tvrdnja kako su glasovi (pa i fonemi) osnovni znakovi koji imaju i svoj plan sadržaja i svoje značenje, iako je to u očitoj suprotnosti s lingvističkim postavkama. Ako zanemarimo ekstremne tvrdnje, mislim da je u temelju takvog »aktivnog« otpora saussureovskoj dihotomiji između jezika i govora zapravo tendencija da se umjesto lingvistike jezika na centralno mjesto postavi lingvistika govora.

Toj se težnji, onda kad ona jest eksplicitno iskazana, racionalistički oblikovana strukturalistička lingvistička misao, dakako, odupire ne samo zato što takve tvrdnje razbijaju njezine temeljne postulate, nego i zato što joj se čini da je podjednako neopravdano razdvajati ontološki ekvivalentno govorenje i pisanje te uključivati u govor elemente nestrukturirane jezikom, jer i jedno i drugo — u ovoj perspektivi — unosi metodološki nered i razara toliko traženu egzaktnost lingvističkih modela.

No, otpori strukturalizmu u lingvistici, kao pogledu na svijet, i njegovim saussureovskim aksiomima (pa onda i definiciji dihotomije između jezika i govora) ne javljaju se danas samo u domeni fonetike i fonologije, nego je suvremena znanost o jeziku obilježena i mnogobrojnim (zasad uistinu ne odviše uspješnim) pokušajima pobijanja osnovnih strukturalističkih postavki. Historijat tih poststrukturalističkih kretanja i glavni njegovi udarni smjerovi već su odviše poznati da bi ih trebalo ovdje ponav-

ljati. Dovoljno je podsjetiti se da poststrukturalisti, često s međusobno vrlo udaljenih pozicija, upozoravaju na to kako su i jezik i govor u pravom smislu te riječi aspekti *čovjekove* jezične *djelatnosti*, pa se ne smiju promatrati odvojeno niti od čovjeka kao njihova nosioca, niti od svijeta u kojem djeluju, niti od drugih oblika ljudske djelatnosti. U onim učeljima koja se nadovezuju na marksističku filozofiju djelatnost se poima kao marksovska praksa u konkretnom društvenom i historijskom kontekstu.

Takvo gledanje najčešće vodi do toga da se lingvistika počinje promatrati kao (virtualna) znanost o totalitetu jezičnog fenomena u ljudskom društvu. Drugim riječima, u saussureovskim pojmovima, ona se ne bi smjela konstituirati niti kao lingvistika jezika, niti kao lingvistika govora, nego kao lingvistika jezične djelatnosti. Premda je vizija takve lingvistike zacijelo primamljiva, jer bi se spoznavanjem cjeline jezične djelatnosti, zajedno s u njoj djelatnim čovjekom, i njezina odnosa prema izvanjezičnom svijetu dobio integralan uvid u bitnu komponentu čovjekova društvenog života (pa i u konstitutivan element definicije čovjekove biti), put je do ostvarenja te vizije pun zamki. Spomenut ću tek jednu, no možda najvažniju: zbog mnogostruke isprepletenosti jezične djelatnosti s drugim oblicima ljudske prakse i zbog njezine bezgranične uraslosti u izvanjezični univerzum zahvaćanje njezina totaliteta značilo bi istovremeno i obuhvaćanje cjelokupnog čovjekova svijeta, a kako stvari sada stoje, znanost bez određenog područja, znanost koja se neprestano integrira sa svim drugim znanostima, ma kako bila možda privlačan ideal, ne može uopće opstojati. Ipak, legitimna težnja ka realizaciji takve vizije, osobito ako je svjesna svoje nužne nesavršenosti i nesvršenosti (a strukturalizam toga najčešće nije svjestan), uvelike može pomoći da se, makar parcijalno (ali virtualno i u cjelini), preispitaju temeljne postavke dosadašnje znanosti o jeziku, pa i postavka o odnosu između jezika i govora.

Nije teško uočiti da između poststrukturalističkih kritika i fonetsko-fonoloških »aktivnih« otpora saussureovskim interpretacijama jezične djelatnosti mogu postojati dodirne točke: i jedni i drugi dopuštaju opravdanost distinkcije u lingvističkom spoznajnom modelu između jezičnog sistema i njegove realizacije u govoru, no istovremeno naglašavaju da govor nije hijerarhijski podređen jeziku, da je nedopustivo zanemariti čovjeka kao sudionika govornog akta i da se mora uzeti u obzir kontekst iskazivanja. Štoviše, i jedni i drugi slažu se u tome da se govorna realizacija ne može svesti samo na ostvarenje jezičnog sistema. Ali, među njima postoji bitna razlika u tumačenju kako i u čemu govor nadilazi jezik. Naime, barem za jedan tip poststrukturalističkih interpretacija marksističke provencijencije karakteristično je da odnos između jezika i govora promatraju kao dijalektičku interakciju u neprestanim procesima strukturiranja, destrukturiranja i restrukturiranja: jezične se strukture i potvrđuju i razlažu u govorima, a govorne ne samo da izrastaju na jezičnima nego ih i razaraju, i tamo gdje još u njima nisu potvrđena barem djelomično prerastaju u njih. Dakako, ta se interferencija struktura ne odigrava u nekom apstraktnom svijetu, nego u konkretnom univerzumu sasvim konkretnih govornika i slušalaca.

Ovdje svakako nema potrebe detaljnije objašnjavati unutrašnju i vanjsku (da ih samo uvjetno tako nazovem) dijalektiku odnosa između jezika i govora, kako ih suponiraju takve poststrukturalističke teorije, već je možda nužno napomenuti da te teorije danas još uvijek gotovo da i ne raspolažu prikladnim instrumentarijem za praktičnu analizu ovih relacija. Baš mi se ovdje čini da postoje najveće mogućnosti za nove oblike stvarne suradnje između lingvistike i fonetike: fonetičari i fonolozi u svojim su i teorijskim i praktičkim radovima svakako najdalje odmakli u ispitivanju međusobnih relacija jezika i govora, i nema nikakve sumnje da bi se njihovim iskustvima uvelike mogla koristiti poststrukturalistička lingvistika, kao što bi i njezina teorijska razmatranja mogla pomoći fonetičarima i fonolozima da jasnije odrede ciljeve i domete vlastitih istraživanja, ponekad zamagljene strukturalističkom metafizikom.

Dubravko ŠKILJAN

The Faculty of Philosophy, Zagreb

On Language and Speech Definitions

SUMMARY

De Saussure's dichotomy: language (langue) — speech (parole) is an almost axiomatically accepted presupposition of any contemporary structuralistically oriented linguistics; it can, however, provoke doubts and problems in linguistic science (both in theory and practice) by drawing a sharp ontological boundary and establishing a distinctive hierarchy between the two phenomena. These problems were first anticipated (and sometimes explained) by phonologists and phoneticians who were permanently concerned with the relationship between language and speech, placing sometimes the boundary of distinction in a fundamentally different way from that of de Saussure. This dichotomy is at present the subject of a critical analysis of an entire series of post-structuralistic linguists who are trying to abolish some of the limitations set by structuralism. A creative collaboration of phonologists and phoneticians with post-structuralistic linguistics might bring about a new orientation in the study of the verbal phenomenon which is nowadays more than ever turned towards man and his relationship with his own language.